Energiamarkkinoiden tilanne

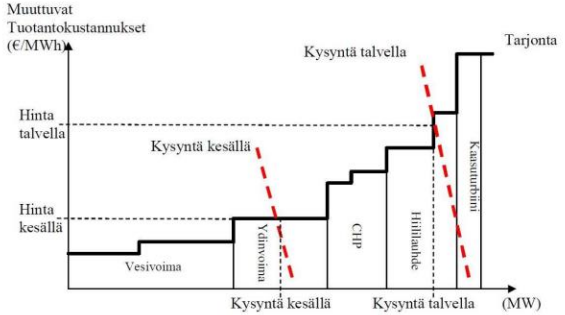
Ylijohtaja Riku Huttunen

O13/2022 vp, TaV-kokous 7.9.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lyhyesti sähkömarkkinoista

- Sähkön tukkumarkkinat ovat yhteiseurooppalaiset ja niillä sähkön hinta muodostuu tunneittain. Tukkuhinta muodostuu kullekin tunnille kysyntä- ja tarjontakäyrien leikkauskohdassa. Hinnan asettaa siis kallein tuotantomuoto kuten muillakin hyödykemarkkinoilla.

- Sekä sähkön käyttäjillä ja tuottajilla on tarve ennustettavaan sähkön hintakehitykseen. Hintakehitystä voi varmistaa joko fyysisesti (kahdenväliset sopimukset, voimalaitosomistukset) tai johdannaismarkkinoilla. Johdannaismarkkinasuojaukset ovat puhtaasti finanssituotteita.
- Suomalaiset sähköntuottajat suojaavat tyypillisesti noin 70-80 % sähköntuotannostaan etukäteen.

Tilannekuva I: Euroopan energiamarkkinat

- Venäjän hyökkäyssodan ja kaasutoimitusten vähentämisen seurauksena fossiilisten polttoaineiden hinnat ovat nousseet rajusti. Etenkin kaasun hinta on moninkertaistunut normaalista tasosta (ennen kriisiä n. 35 EUR/MWh, nyt +200 EUR/MWh.)
- Kaasun rooli etenkin Keski-Euroopassa on merkittävä niin lämmön ja sähkön tuotannossa kuin teollisuuden raaka-aineena.

- Kaasumarkkinat ovat erittäin hermostuneessa tilassa ja reagoivat herkästi kaikkiin uutisiin kaasun saatavuudesta. Etenkin uutiset North Stream 1 kaasuputken toimituksista heiluttavat hintaa voimakkaasti.

- Venäläinen Gazprom ilmoitti 2.9.2022, että putki on toistaiseksi kokonaan poissa käytöstä. Huoltotöistä johtuvan katkon oli määrä loppua samana päivänä. 5.9. kaasujohdannaisten hinta nousi merkittävästi.

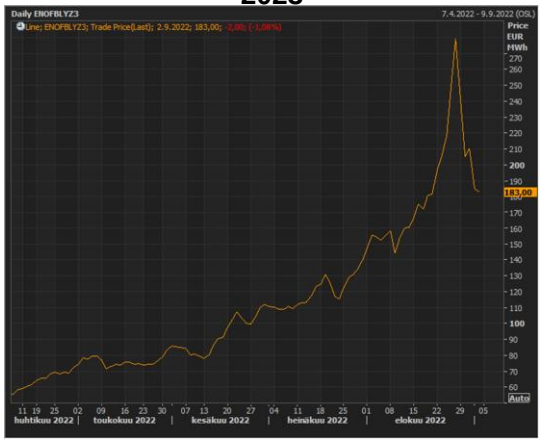
Kaasun spot-hinta TTF 7.9.2021-3.9.2022

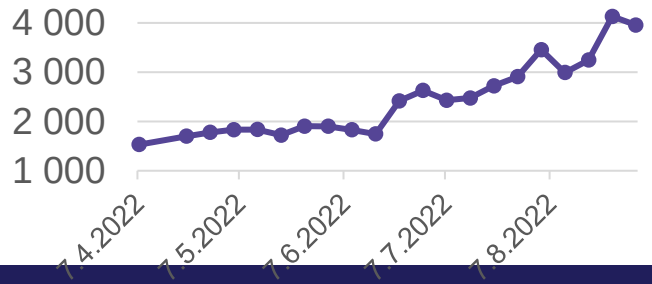
Tilannekuva II: sähkömarkkinat ja johdannaismarkkinat

- Sähkön markkinahinnat reagoivat voimakkaasti kaasun hintaan. Oletukset kaasun saatavuudesta vaikuttavat rajusti myös sähkön hinnan odotuksia kuvaaviin futuurien hintoihin. Esimerkiksi ensi vuoden vuosituotteen hinta on yli kaksinkertaistunut kesäkuun tilanteesta.
- Sähköntuotantoaan johdannaistuotteilla suojaavien sähköntuottajien vakuusvaateet ja johdannaiskaupan selvitykseen tarvittava käyttöpääomamäärä Nasdaq Commodities -pörssissä on noussut nopeasti poikkeuksellisen korkealle tasolle. Vakuuksiin on sitoutunut suomalaisilla toimijoilla yli 2 miljardia euroa alkuvuotta enemmän, selvitykseen karkeasti 5—8 miljardia enemmän. Vaateet on täytettävä hyvin lyhyessä ajassa, muutoin yhtiö määritellään maksukyvyttömäksi
- Vaateiden edelleen kasvaessa on uhkana että markkinaehtoinen rahoitus tyrehtyy ja sähköntuottajat ajautuvat likviditeettikriisiin. Tämä voi pahimmillaan johtaa sähköntuottajien konkurssiaaltoon.
- Johdannaismarkkinat ovat erittäin epälikvidit ja volatiilit. Toimijat ovat myös siirtyneet merkittävässä määrin kahdenvälisiin sopimuksiin, mikä voi osaltaan aiheuttaa systeemiriskiä markkinaan, jos vastapuoliriskit realisoituvat.

Pohjoismaiden sähköfutuurit vuodelle 2023

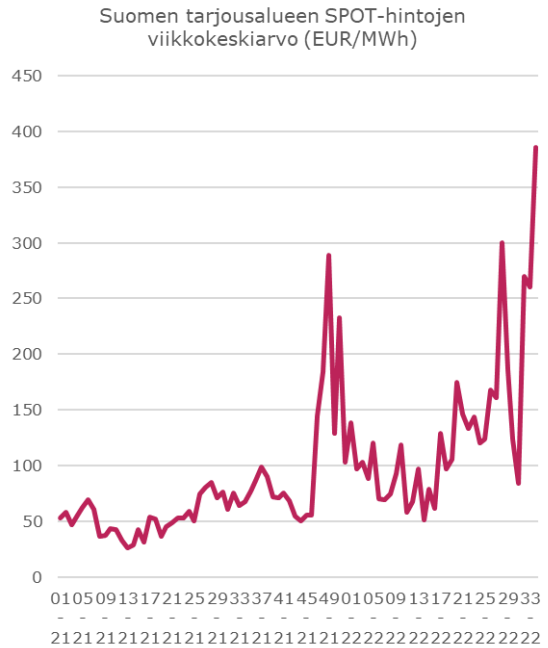
Suomalaisten yhtiöiden sähköjohdannaisten alkuvakuudet Nasdaq Clearingissä (milj. EUR) 7.4.-1.9.2022

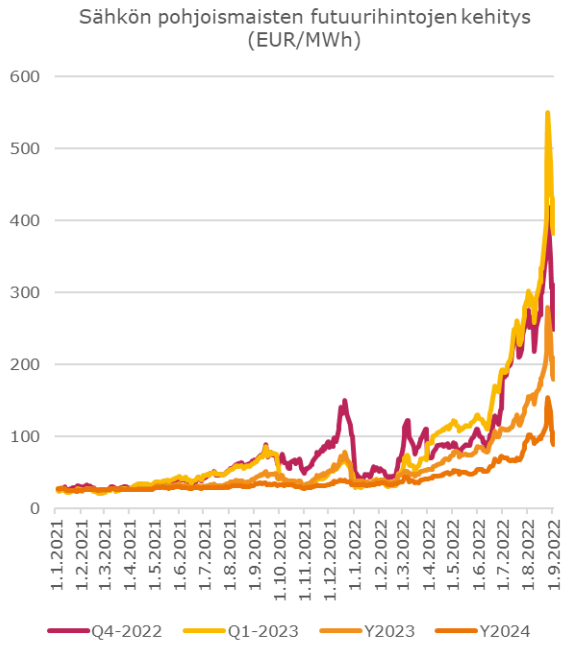

Lähde: Finanssivalvonta

Pohjoismaisten tukkumarkkinoiden tilanne

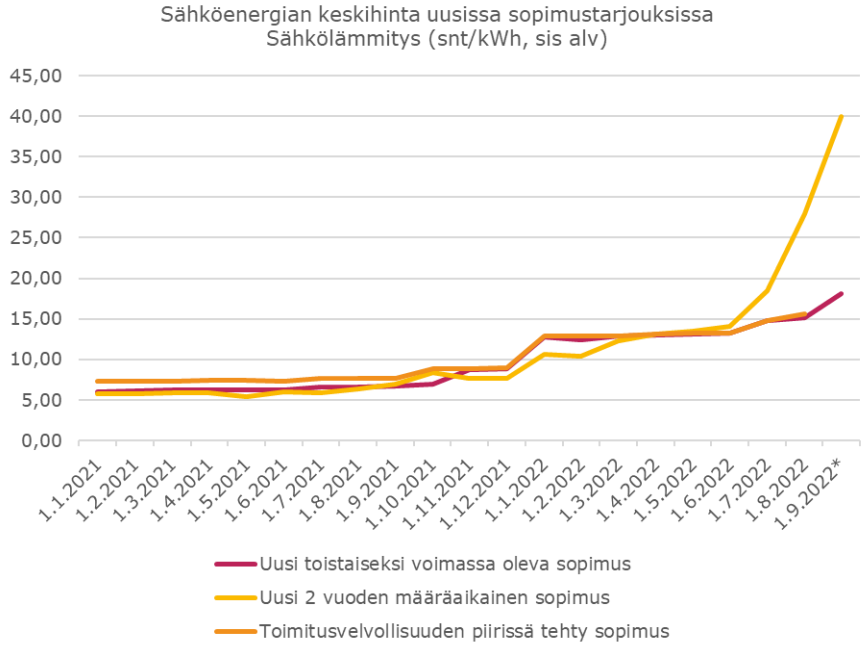
- Vuorokausimarkkinoiden hinnat nousseet ja vaihtelu lisääntynyt
  - Mm. tuulisuus vaikuttaa voimakkaasti, Euroopan kaasuvaje ja korkeat kaasun hinnat sekä heikompi vesitilanne heijastuvat, Venäjän sähkön tuonnin päättyminen
- Johdannaismarkkinoilla odotetaan korkeita hintoja erityisesti Q4/22 ja Q1/23, myös 2023 ja 2024 hinnat selvästi aiempaa korkeammalla
  - Jyrkkä muutos kesästä lähtien
  - Paljon epävarmuutta tulevien hintojen ennakoinnissa: OL3, onko kylmä talvi, tuulisuus, kaasun saanti ja hinta, vesitilanne, kulutuksen joustot jne
  - Ohut kaupankäynti lisää heiluntaa ja vaikeuttaa sähkön hankinnan riskeiltä suojautumista
- Korkeat johdannaishinnat lisänneet vakuusvaateita

Sähkömarkkinoiden tilanne – vähittäismarkkinat Suomessa

- Tukkumarkkinan epävarmuus heijastuu vähittäishintoihin
  - Uusien määräaikaisten sopimusten hinnat korkeat tai niiden tarjoaminen asiakkaille lopetettu toistaiseksi
  - Pörssisähkösopimuksissa kuluttajat kantavat hintavaihteluriskin (joillakin myyjillä tämä ainoa vaihtoehto uusiin sopimuksiin)
  - Toistaiseksi voimassa oleviin sopimuksiin tulossa isoja hintakorotuksia lokakuussa usealla myyjällä (uusi taso n. 25-50 snt/kWh)
- Isolla osalla (54% 2021 lopussa) ollut määräaikainen sähkösopimus
  - Sopimuksen ollessa katkolla hinta voi nousta moninkertaisesti
  - Samaan aikaan monella vanha sähkösopimus katkolla vasta 2023->
- Etsitään edullisia sopimuksia – asiakaspalvelut ruuhkautuneet
  - Voi olla isoja hintaeroja asuinpaikan / yhtiön mukaan
- Talvella monilla kuluttajilla (erit. sähkölämmittäjät) ja yrityksillä tulee olemaan vaikeuksia kasvavien sähkölaskujen kanssa
- Joutuvatko jotkut myyjät lopettamaan toiminnan talousvaikeuksissa tai hallitsemattomien riskien takia?
  - Asiakkaat joutuisivat nopeasti etsimään uuden myyjän tilalle

*1.9.2022 uusien määräaikaisten ja toistaiseksi voimassa olevien sopimusten tarjonta poikkeuksellisen vähäistä. Toimitusvelvollisuuden piirissä tarjotut uudet sopimukset ovat suurelta osin pörssisähkösopimuksia, joten vertailukelpoista tilastotietoa ei ole voitu laskea.

Hallituksen toimet

- Vuoden 2023 talousarvioesitys
  - Määräaikainen sähkövähennys ja –tuki
  - Sähköenergian arvonlisäveron alentaminen 10 prosenttiin
  - Asumistuen korotus
  - Jatkotoimia:
    - Aloite komissiolle sähköpörssin tarjousten enimmäishinnan alentamisesta
    - Tulo- ja alueperustaisen tukimallin valmistelu
    - Jatkoselvitykset energiansäästön ja joustomahdollisuuksien edistämiseksi
    - Windfall-veron valmistelu
    - Energiaremontit, rahoituksen varmistaminen
- Johdannaismarkkinoiden vakauttaminen
  - 10 mrd euron laina- ja takausohjelma keskeisille suomalaisille sähköntuottajille likviditeetin turvaamiseksi
  - Ehdot todella tiukat, viimesijainen keino yhtiöille

